

**'n Kritiese evaluering van die Suid-Afrikaanse Lugmag  
in die Tweede Wêreldoorlog**

**NICO WANDRAG**

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van  
die vereistes vir die graad D Phi.  
in die Fakulteit Lettere en Wysbegeerte

Universiteit van Pretoria

PRETORIA

**Mei 1987**

## DANKBETUIGING

Dit is vir my besonder aangenaam om met die voltooiing van hierdie ondersoek my hartlike dank aan die volgende persone te betuig:

- \* Dr. D.H. Heydenrych wie se bekwame en besielende leiding 'n beslissende faktor in die afhandeling van hierdie proefskrif was.
- \* Luitenant-generaal H.J. Martin vir sy inspirasie, hulpvaardigheid en vormende kritiek.
- \* Die personeel verbonde aan die Militêre Informasieburo asook die Suid-Afrikaanse Weermagsbiblioteek vir hulle vriendelikheid en opoffering in die opspoor van dokumente.
- \* Mnr. Johan Horn vir sy belangstelling en sinvolle wenke.
- \* Mev. Louise Labuschagne vir die keurige tikwerk.
- \* 'n Besondere woord van dank aan my eggenote, Marie, en ons dogter Zania, vir hulle aanmoediging en meelewing.

## INHOUDSOPGAWE

SAMEVATTING	(vi)
SUMMARY	(viii)
HOOFSTUK 1	
DIE ONTWIKKELING VAN MILITÊRE LUGVAART IN SUID-AFRIKA GEDURENDE DIE JARE 1912 - 1939	
1. SUID-AFRIKAANSE MILITÊRE LUGVAART GEDURENDE DIE JARE 1912 - 1918	1
Inleiding	1
Die veldtog in Suidwes-Afrika	7
Die Oos-Afrikaanse veldtog	9
Suid-Afrikaners in die Britse Lugmag tydens die Eerste Wêreldoorlog	15
2. DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG 1919 - 1939	16
HOOFSTUK 2	
DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG VERDIEN SY SPORE IN ITALIAANS-OOS-AFRIKA	
1. STRATEGIESE WAARDE VAN ITALIAANS-OOS-AFRIKA	35
2. VERGELYKENDE STERKTE VAN DIE OPPONERENDE MAGTE IN OOS-AFRIKA	39
Italiaanse bomwerpers	40
Suid-Afrikaanse bomwerpers	44
Vegvliegtuie	52

3.	ITALIAANSE EN SUID-AFRIKAANSE LUGOPERASIES IN OOS-AFRIKA	59
	Italiaanse operasies	59
	Geallieerde operasies	64
	Uitbreidings van die Suid-Afrikaanse Lugmag	67
	Geallieerde lugoperasies	70
	Lugverkenning	71
	Maryland-bomwerper	73
	Vegvliegtuie	76
	Neutralisering van die Italiaanse lugoorg	80
	Samewerking van landmagte	92
	Kommunikasievlugte	93
	Verkenning van roetes en vyandige verdedigingstelsels, verspreiding van propagandapamflette en die afgooi van voorrade	98
4.	SAMEVATTEND	101

### HOOFSTUK 3

#### DIE AANDEEL VAN DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG IN DIE OORLOG IN NOORD-AFRIKA

1.	INLEIDING	104
	Lugmag-betrokkenheid van die belangrikste oorlogvoerende lande in Egipte	104
	Britse Lugmag	105
	Italiaanse Lugmag	106
	Duitse Lugmag	109
	Die Suid-Afrikaanse Lugmagtoerusting in Noord-Afrika	117

2.	AANWENDING VAN DIE GEALLIEERDE LUGMAG EN DIE ROL VAN DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG HIERIN	127
	Vergelykende gegewens van die Suid-Afrikaanse en Duitse bomwerpers	134
	Optrede van die Suid-Afrikaanse bomwerpers	140
	Operasie "Battleaxe" (15 - 17 Junie 1941)	140
	Operasie "Crusader"	147
	Reorganisasie van die Geallieerde Lugmag in Egipte	147
	Samewerking tussen lug- en landmagte	149
	Geallieerde Lugmag se optrede tydens operasie "Crusader"	152
3.	DUITSE OFFENSIEF EN DIE "GAZALA GALLOP"	177
	Samewerking tussen bomwerpers en vegvliegtuie	187
	Die rol wat die Suid-Afrikaanse Lugmag gespeel het om Rommel by El Alamein te help stuit	188
4.	DIE SLAG VAN EL ALAMEIN EN DIE DAAROPVOLGENDE NEDERLAAG VAN DIE DUITSE EN ITALIAANSE MAGTE IN NOORD-AFRIKA	195
	Die verdedigingslyn by El Alamein	195
	Die kwessie van voorrade	197
	Sterkte van die opponerende lugmagte tydens die Slag van El Alamein	201
	Slagorde van die Suid-Afrikaanse Lugmag tydens die Slag van El Alamein	201
	Bydrae van die Suid-Afrikaanse Lugmag voor die Slag van El Alamein	202
	Die Suid-Afrikaanse Lugmag se bydrae tydens die Slag van El Alamein	209

5.	MARITIEME VERDEDIGING	215
6.	DIE LAASTE MAANDE VAN DIE OORLOG IN LIBIë EN TUNISIë	222
7.	TEN SLOTTE	224

#### HOOFSTUK 4

#### DEELNAME VAN DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG AAN DIE STRYD IN DIE MIDDELLANDSE SEEGBIED ASOOK IN DIE SUIDE VAN EUROPA

1.	OPERASIE "HUSKY"	225
	Bydrae van die Suid-Afrikaanse Lugmag tot operasie "Husky"	233
2.	GEALLIEERDE INVAL IN ITALIë	242
	Sterkte van die opponerende lugmagte	243
	Bevelstruktuur van die Geallieerde Lugmag	244
	Geallieerde lugstrategie in Italië	248
	Die rol van die Suid-Afrikaanse Lugmag in die Geallieerde lugstrategie	250
	Toerusting van die Suid-Afrikaanse Lugmag, 1943 tot 1945	253
	Optrede van eskaders belas met foto- en taktiese verkenningwerk	261
	Optrede van vegvliegtuig-bomwerpers	270
	Optrede van bomwerpereskaders	289
	Swaar bomwerpers	289
	Ligte en medium bomwerpers	300

3.	SUID-AFRIKAANSE LUGMAGOPERASIES IN DIE EGEÏESE SEEGBIED	307
4.	MARITIEME VERKENNING	317
5.	DIE ROL VAN DIE SUID-AFRIKAANSE LUGMAG IN DIE "BALKAN AIR FORCE"	318
6.	TER AFSLUITING	321

## HOOFSTUK 5

### MARITIEME OPERASIES EN LUGVERVOER

1.	MARITIEME OPERASIES	322
	Beskerming van die seeroete om die Kaap	322
	Tydperk Oktober 1939 tot November 1941	323
	Die besetting van Madagaskar	335
	Die rol van die Suid-Afrikaanse Lugmag in die besetting van Madagaskar	338
	Die jare 1942 tot 1945	342
2.	LUGVERVOER	346

### EVALUERING

Opleidingsprogram en -fasiliteite van die Suid-Afrikaanse Lugmag	354
Beheer en organisasie	357

BRONNELYS	359
-----------	-----

## SAMEVATTING

Gedurende die Tweede Wêreldoorlog het die Suid-Afrikaanse Lugmag op verskeie fronte aktief aan die oorlog deelgeneem. Afgesien van maritieme operasies langs die Afrikaanse kus en die vervoer van personeel en voorrade in Afrika en Europa, het die Suid-Afrikaanse Lugmag in drie oorlogsarene in Oos-Afrika, Noord-Afrika en die Middellandse Seegebied opgetree.

Die vraag ontstaan egter: in hoe 'n mate het die Suid-Afrikaanse Lugmag hulle van hul taak gekwyt? Was die operasies wat hulle uitgevoer het effektief en in welke mate het hulle 'n bydrae tot die uiteindelijke onderwerping van die Spilmoondhede gelewer?

Om 'n antwoord op hierdie vrae te kry, is die optrede van die verskillende Suid-Afrikaanse Lugmageskaders onder die loep geneem. Operasionele krygsvlugte is ontleed en die bydrae van die lugmag in die oorlog is na waarde geskat. Dit is dus duidelik dat dit hier nie bloot om 'n chronologiese beskrywing van die rol van die Suid-Afrikaanse Lugmag gedurende die Tweede Wêreldoorlog gaan nie, maar veel eerder om 'n evaluering van hulle werkswyse, operasionele vernuf en doelmatigheid.

Nadat die bydraes van die onderskeie Suid-Afrikaanse eskaders ontleed is, het die ondersoeker tot die volgende slotsom geraak. In die eerste plek het die Suid-Afrikaanse Lugmag gedurende die oorlog tot 'n gedugte gevegsmag ontwikkel wat die vyand die stryd op alle terreine met moderne toerusting sou aansê.



In die tweede plek het die Lugmag 'n substantiewe bydrae tot die vernietiging van die Spilmoondhede se magte gelewer. In Oos- en Noord-Afrika sowel as in die Middellandse Seegebied het die Suid-Afrikaanse eskaders uitgemunt in die ondersteuning van land- en seemagoperasies terwyl hulle ook instrumenteel in die verkryging van lugsuperioriteit was. Dit was egter nie alleen dié eskaders wat aan die oorlogsfront suksesvol was nie. Eweneens het eskaders belas met maritieme verkenningsvlugte en die vervoer van voorrade ook met eer uit die stryd getree.

In sy wese handel dit in die geskiedenis om die verhaal van die mens: sy stryd, sy prestasies, sy oorwinnings; ook sy teleurstellings en sy nederlae. Dit is ook waar ten opsigte van die geskiedenis van die Suid-Afrikaanse Lugmag. Die tydperk onder bespreking gee egter meer blyke van prestasie as teleurstelling, meer blyke van oorwinning as nederlaag met betrekking tot werklike oorlogsdeelname maar meer so betreffende persoonlike taakvervulling. Dit kan toegeskryf word aan individuele deursettingsvermoë, ywer, toewyding en idealisme - eienskappe wat dien tot herinnering maar ook tot besieling vir toekomstige geslagte.

## SUMMARY

The South African Air Force actively participated on different fronts during the Second World War. Apart from maritime operations along the African coast and the transport of personnel and material in Africa and Europe, they also operated in three theatres of war in East Africa, North Africa and the countries bordering the Central Mediterranean.

However, the question now arises how effective these operations were and to which extent the South African Air Force contributed towards the ultimate destruction of the Axis Powers. To answer these questions the different operations of the Air Force Squadrons during the war were analyzed and evaluated.

The researcher arrived at the following conclusions: In the course of the war the South African Air Force played a substantial role in the subjugation of the Axis Powers. In Eastern and Northern Africa, as well as in the Mediterranean area, the South African Squadrons excelled in assisting land and sea force operations while they were also instrumental in the attainment of air superiority. At the same time squadrons involved in maritime reconnaissance and transportation also took honours for their efforts.

This magnificent record was achieved through supreme courage, fortitude and idealism on the part of the men and women involved. South Africa could therefore be justly proud of the more than 44 000 men who volunteered for service in the South African Air Force during the war.